

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL NACIONALINĖS MOKSLO PROGRAMOS „GEROVĖS VISUOMENĖ“
PATVIRTINIMO**

2015 m. kovo 2 d. Nr. V-166
Vilnius

Vadovaudamasis Nacionalinių mokslo programų nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 731 „Dėl Nacionalinių mokslo programų nuostatų patvirtinimo“, 25.1 papunkčiu ir įgyvendindamas Nacionalinių mokslo programų sąrašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. spalio 11 d. įsakymu Nr. V-949 „Dėl Nacionalinių mokslo programų sąrašo patvirtinimo“, 2 punktą ir atsižvelgdamas į Lietuvos mokslo tarybos 2014 m. lapkričio 3 d. raštą Nr. 4S-1644 „Dėl Nacionalinių mokslo programų „Gerovės visuomenė“ ir „Modernybė Lietuvoje“ patikslintų projektų“,

t v i r t i n u Nacionalinę mokslo programą „Gerovės visuomenė“ (pridedama).

Švietimo ir mokslo ministras

Dainius Pavalkis

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo
ministro 2015 m. kovo 2 d.
įsakymu Nr. V-166

NACIONALINĖ MOKSLO PROGRAMA „GEROVĖS VISUOMENĖ“

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nacionalinės mokslo programos „Gerovės visuomenė“ (toliau – Programa) paskirtis – atlikti gerovės visuomenės prielaidų ir jos raidos Lietuvoje kompleksinius mokslinius tyrimus.

2. Ilgalaikis strateginis šalies raidos tikslas yra gerovės visuomenės kūrimas. Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, ir 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, pabrėžiama, kad visuomenės gerovės kūrimas yra esminis Lietuvos pažangos tikslas. Europos Komisijos 2010 m. kovo 3 d. komunikate Nr. KOM (2010) „Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija „Europa 2020“ taip pat numatyta, kad Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėse turi būti sudarytos sąlygos pažangesniam, tvaresniam ir labiau integruotam augimui. Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų programoje „Horizontas 2020“, patvirtintoje Europos Parlamento ir Europos Tarybos 2011 m. lapkričio 30 d. reglamentu Nr. KOM (2011) 809, skirtoje investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas, numatoma, kad moksliniai tyrimai turi padėti spręsti šiuolaikinei visuomenei kylančius iššūkius per žmonių sveikatos gerinimą ir gerovės didinimą, integracinių, naujoviškų ir saugių Europos visuomenių kūrimą precedento neturinčių permainų ir augančios pasaulio tarpusavio priklausomybės sąlygomis.

Šešioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – LRV) 2012–2016 metų programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XII-51 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, pabrėžiama, kad pagrindinis LRV siekis – eiti gerovės valstybės kūrimo keliu, kad Lietuvos žmonės jaustųsi orūs, saugūs ir laimingi.

Programa parengta, atsižvelgiant į LRV 2013 m. spalio 14 d. nutarimą Nr. 951 „Dėl Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptių patvirtinimo“, kuriame viena iš sumanios specializacijos prioritetinių kryptių – įtrauki ir kūrybinga visuomenė, taip pat į Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. spalio 11 d. įsakymą Nr. V-949 „Dėl Nacionalinių mokslo programų sąrašo patvirtinimo“.

3. Įgyvendinus Programą, viena vertus, bus sistemiškai ištirtos ir pagrįstos gerovės visuomenės vystymosi prielaidos ir galimybės, kita vertus, atsiras naujų paskatų plėtoti visuomenės tyrimus, kursiančius mokslo žinias, susijusias su aktualiaisiais visuomenės ir valstybės poreikiais. Numatomi Programos rezultatai – surinkti ir susisteminti nauji empiriniai duomenys ir žinios, mokslinės publikacijos, parengtos metodikos, rodiklių sistemos, rekomendacijos valstybės institucijoms ir kita – paskatins spartesnę gerovės visuomenės vystymąsi Lietuvoje.

II SKYRIUS ESAMOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ BŪKLĖS ANALIZĖ

4. Iki šiol gerovės visuomenės problemos Lietuvoje tirtos epizodiškai, o sisteminių ir kompleksinių gerovės visuomenės tyrimų nebuvo, nors gerovės plėtra XXI amžiuje patiria virtualų iššūkių. Visus juos galima suskirstyti į keturias kategorijas: demografiniai ir socialiniai iššūkiai –

Europos šalių gyventojų senėjimas, gimstamumo mažėjimas, išlaidų socialinėms reikmėms (pensijoms, sveikatos apsaugai ir kt.) didėjimas; kultūriniai iššūkiai – šeimos deinstitutionalizacija ir visuomenės individualizacija; ekonominiai iššūkiai – mažėjantis nekvalifikuoto darbo poreikis, didėjantis nedarbas (ypač ilgalaikis), ekonominių pasaulio galių persiskirstymas, ribotas Lietuvos ūkio inovatyvumas; globalizacijos ir integracijos į Europą iššūkiai – socialinis dempingas, migracija, socialinis turizmas, laisvas darbo jėgos judėjimas.

5. Pagal įvairius visuomenės gerovės parametrus Lietuva atsilieka nuo ES vidurkio. Lietuvoje itin netolygus išteklių paskirstymas: egzistuoja didelė pajamų, materialių gyvenimo sąlygų, sveikatos ir jos priežiūros, gero išsilavinimo ir kultūros prieinamumo nelygybė, didėja mirtingumo skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų, vyrų ir moterų gyvenimo trukmės skirtumai yra vieni didžiausių Europoje.

6. Lietuvoje beveik nemažėja skurdo rizikos lygis (tiek generuojamas rinkos – iki socialinių išmokų, tiek pakoreguotas valstybės – po socialinių išmokų). Didelį skurdo paplitimą Lietuvoje rodo ne tik santykiniai skurdo rizikos, bet ir absoliutūs deprivacijos rodikliai (nepajėgumas įpirkti būtinausių produktų ir paslaugų, apmokėti einamąsias sąskaitas ir pan., 20–30 procentų Lietuvos gyventojų gyvena netinkamuose būstuose). Oficialieji Lietuvos pajamų nelygybės rodikliai nėra patikimi, nes pasaulyje taikomos pajamų nelygybės matavimo metodikos sunkiai pritaikomos Lietuvoje dėl išplitusios šešėlinės ekonomikos. Labai svarbu sukurti objektyvius socialinės nelygybės matavimus, kurių šiuo metu stokojama.

7. Vykstant demografiniams, šeimos, darbo rinkos pokyčiams, globalizacijai veikiant šalies finansų sistemą, tradicinėje socialinio draudimo sistemoje atsiranda vis daugiau spragų, dėl kurių tam tikros gyventojų grupės arba riziką patyrę gyventojai lieka nepakankamai apdrausti. Socialinį draudimą būtina nuolat adaptuoti, o drauge – spręsti jau įsisenėjusias jo finansavimo problemas.

8. Socialinė atskirtis, daugialypis fenomenas, greičiau formuojasi visuomenėse, kurioms būdinga didesnė ekonominė ir socialinė nelygybė. Dėl jos atsiranda ne tik didesnis atotrūkis tarp priešingų socialinių polių, bet ir įvairių socialinių ir sveikatos problemų visuose gyventojų sluokniuose. Visuomenėje plinta manymas, kad gyventojų pajamų struktūros pokyčiai plečia „skurdo sąstus“, mažina paskatų dalyvauti darbo rinkoje. Socialinei atskirčiai ištirti reikia kompleksinių tyrimų, kurių rezultatai leistų numatyti veiksmingas priemones socialinei atskirčiai mažinti, ypač skurdo prevencijos priemones.

9. Lietuvos socialinės gerovės sistema, nors formaliai aprėpia visas šiuolaikinėms valstybėms įprastas sritis (apsauga senatvės, ligos, negalios, nedarbo ir kitais atvejais) ir socialines problemas, bet dėl lėšų trūkumo ir organizavimo spragų yra nepakankama. Dėl to gileja problemos, kurioms spręsti jau dabar reikia ypač brangių socialinės integracijos paslaugų. Daugelis gyventojų patenka į socialinę priklausomybę arba emigruoja.

10. Gyventojų sergamumą ir poreikį didinti sveikatos išlaidas netiesiogiai rodo mirtingumo priežastys. Lietuvai būdingas labai didelis nenatūralių mirčių skaičius (dėl nelaimingų įvykių darbe, keliuose, skendimų, sušalimų, savižudybių). Tai labai susiję su socialinėmis problemomis ir rizikinga gyventojų elgsena. Vienas iš ryškiausių socialinės gerovės apleistumo rodiklių – sergamumas tuberkulioze (jos plitimas industrinėse šalyse labiausiai siejamas su skurdu, socialine atskirtimi ir nepakankama medicinine bei socialine pagalba ligoniams bei rizikos grupių žmonėms). Lietuvoje sergamumas tuberkulioze keletą kartų viršija net naujųjų ES šalių vidurkį, o ES vidurkį – net šešis kartus.

11. Lietuva išsiskiria itin aukštu mirštamumu nuo lėtinių neinfekcinių ligų, kurių pagrindinė priežastis – rizikinga elgsena ir sveikatai nepalanki gyvensena. Keturi pagrindiniai rizikos veiksniai (rūkymas, alkoholio vartojimas, nesveika mityba ir mažas fizinis aktyvumas), nurodyti Jungtinių Tautų (toliau – JT) strateginiuose dokumentuose, Lietuvoje yra itin paplitę. JT rezoliucijoje dėl lėtinių neinfekcinių ligų prevencijos ir kontrolės pabrėžiama, kad šios ligos ir jų rizikos veiksniai yra viena iš didžiausių kliūčių darniam šalių vystymuisi ir ekonominei raidai. Vengimas spręsti šias problemas prisideda prie itin didelių sveikatos netolygumų. Tokių esama ir

Lietuvoje, o socialinės, sveikatos ir ekonominės gerovės stoka neatsiejama nuo žemesnio išsilavinimo ir sudėtingesnės šeiminių padėties.

12. Vis didesne problema tampa gyventojų psichikos sveikata. Pasaulio sveikatos organizacijos teigimu, psichikos sveikatos sutrikimų našta visuomenei yra kur kas didesnė, nei manoma. Psichikos sutrikimai pasaulyje sudaro apie 14 procentų visų negalios atvejų. Iki 2020 metų jie taps dažniausia ligų ir nedarbingumo priežastimi išsivysčiusiose šalyse ir užims antrąją vietą tarp negalios priežasčių. Iki šiol nežinoma, kaip psichikos sveikatos problemų mastą veikia besivystančios technologijos, keičiančios įprastinį gyventojų bendravimą, spartėjantis gyvenimo tempas ir kiti veiksniai. Žmonėms, turintiems psichikos sveikatos problemų bei patiriantiems psichologinių sunkumų, būdinga ir blogesnė fizinė sveikata, didesnis mirštamumas. Lietuva yra tarp tų pasaulio šalių, kuriose itin daug savižudybių, alkoholio vartotojų ir psichikos sveikatos problemų.

13. Lietuvoje įgyvendinamos nacionalinės ir kitokios nusikalstamumo prevencijos programos ir priemonės nėra pakankamai veiksmingos. Tik dalis jų daro prevencinį poveikį nusikalstamumui ir didina piliečių viktimologinį saugumą. Įstatymo viršenybės nepaisymas, neatitikimai tarp visuomenei priimtinių taisyklių ir įgyvendinamo teisingumo gerokai mažina visuomenės pasitikėjimą teisės saugos institucijomis ir pačia teisine sistema.

14. Saugios, sveikos ir įtraukios visuomenės problematikai tarptautiniu ir nacionaliniu mastu skiriama daug dėmesio. Pasaulyje ir Europoje atliekami šių sričių ilgalaikiai ir vienkartiniai tarptautiniai palyginamieji ir nacionaliniai tyrimai. Lietuva dalyvauja Tarptautinėje socialinio tyrimo programoje (joje dalyvauja daugiau nei 50 pasaulio šalių), Europos socialiniame tyrime, Europos vertybių, Europos Parlamento užsakymu reguliariai vykdomuose Eurobarometro visuomenės nuomonės tyrimuose. Lietuvos duomenys teikiami įvairiems ES statistikos tarnybos (EUROSTATO) bei kitų tarptautinių organizacijų tyrimams. Nacionaliniu mastu yra analizuojama Lietuvos darbo rinkos politika bei užimtumas, žmonių išteklių, integracijos į darbo rinką, darbo rinkos ir lyčių lygybės, darbo santykių ir apmokėjimo, gyventojų užimtumo ir nedarbo klausimai, teisiniai darbo santykių aspektai, subjektyvi socialinė gerovė ir psichosocialiniai gerovės veiksniai, socialinė gerovė, skurdas ir socialinė atskirtis, socialinio draudimo sistema, tarpsektorinis bendradarbiavimas, ieškant būdų pagerinti sveikatos priežiūrą socialinės rizikos šeimose, piniginių išmokų ir socialinių paslaugų derinimas, būsto politika. Tiriant saugią visuomenę, reikšmingi buvo ir pastaraisiais metais Lietuvoje vykdyti asmens ir visuomenės saugumo užtikrinimo tyrimai. Tirta nusikaltimų lygis ir teisės saugos institucijų darbas, sunkiausius nusikaltimus (nužudymus) lemiantys veiksniai ir atsakomybės už tokius nusikaltimus reglamentavimas, miestų erdvių savybių įtaka nusikaltimams, nusikalstamos naudos konfiskavimo mechanizmai, registruotas bei latentinis nusikalstamumas, jaunimo deviacinio elgesio priežastys ir padariniai.

15. Kaip atskirą ir plačią tyrimų sritį reikėtų išskirti pilietiškumo tyrimus: pilietinių vertybių, pilietinės visuomenės, pilietinio dalyvavimo, pilietinės kultūros, piliečių ir valstybės santykių pokomunistinėje demokratijoje, europinės tapatybės. Nemažai dėmesio Lietuvos mokslininkai skiria įtraukiančios visuomenės problemoms: socialinio ir kultūrinio kapitalo, nacionalinio, etninio, religinio identiteto, demokratijos supratimo ir vertinimo, asmeninės ir socialinės gerovės, kaimo ir miesto gyvenimo kokybės, švietimo ir užimtumo, psichologinės gerovės. Tačiau pažymėtina, kad Lietuvoje visos šios problemos nėra tyrinėjamos sistemiškai, dalyvavimą tyrimuose dažnai lemia atsitiktinumas, paprastai susijęs su tarptautinių tyrimų arba tyrimus užsakančių institucijų interesais. Lietuvos socialinės gerovės sistemos sėkminga plėtra neįmanoma be išsamios įvairių visuomenės grupių gyvenimo sąlygų ir socialinės politikos padarinių analizės.

16. Pasibaigus 2008–2010 metų ekonominei krizei, Lietuvai integruojantis į euro zoną ir prasidedant naujam 2014–2020 metų ES finansinės paramos laikotarpiui, klostosi palankios sąlygos socialinei politikai pertvarkyti. Reikia rasti būdų, kad ekonominio augimo rezultatai sėkmingiau pasiektų mažiau apsirūpinusių gyventojų sluoksnius. Akivaizdu, jog socialinei politikai Lietuvoje neteikiamas prioritetas, o palyginti su kitomis ES šalimis, socialinei gerovei plėtoti Lietuvoje skiriama neproporcingai mažai išteklių.

17. Daugumai socialinių problemų spręsti reikalingi ekonominiai išteklių yra neatsiejami nuo nuoseklaus ilgalaikio ūkio augimo. Daugelyje išsivysčiusių pasaulio valstybių inovacijos jau

seniai yra pagrindinis ekonominio augimo variklis, leidžiantis pasiekti didelį verslo našumą ir pelningumą, sparčiai gerinantis piliečių gyvenimo kokybę. Lietuvai būdingas žemas inovacinės veiklos lygis, o statistiniai duomenys (2011 metai) rodo, kad didžioji dalis (72 procentai) šalies pramonės įmonių nevykdo jokios inovacinės veiklos. Itin mažą strategiškai reikšmingą inovacinę veiklą vykdžiusių įmonių skaičių (1 procentas) lemia neišplėtoti moksliniai tyrimai ir menka technologinė plėtra versle ir pramonėje. Mažai esama įmonių (4 procentai), plėtojančių technologijų modifikavimu (be mokslinių tyrimų) grįstas inovacijas. Pagal Europos Komisijos dokumente „European Innovation Scoreboard 2013“ paskelbtą apibendrintą inovacijų indeksą Lietuvos inovatyvumas vertinamas 0,28 balo. Lietuva labai atsilieka nuo ES-27 šalių vidurkio (0,54 balo). Nors inovacijos yra įvairialypės (technologinės – procesų bei produktų, socialinės, politinės ir kitokios), formuojant strateginius inovacijų skatinimo dokumentus, Lietuvoje dažniausiai apsiribojama technologinėmis inovacijomis. Lietuvoje vyrauja (santykinai) tęstinės ir pritaikymo (adaptavimo) būdu diegiamos inovacijos (11 procentų įmonių). Sparčiai plėtojantis žinių ekonomikai ir globalizacijai, tokio tipo inovacijos nėra labai perspektyvios.

18. Nors deklaruojama, kad inovacijų rėmimas Lietuvoje yra vienas iš svarbiausių uždavinių, tačiau moksliniams tyrimams ir eksperimentinei (socialinei, kultūrinei) plėtrai (toliau – MTEP) tebeskirama labai mažai lėšų (2012 metais – vos 0,9 procento BVP; ES vidurkis – apie 2,06 procento). Privataus sektoriaus išlaidos MTEP yra ypač mažos (apie 0,24 procento BVP). Nors viešojo sektoriaus šios srities išlaidos beveik prilygsta ES vidurkiui (Lietuvoje jos sudaro apie 0,7 procento BVP), tačiau šio sektoriaus moksliniai tyrimai ir jų rezultatai nėra pakankamai orientuoti į ūkio ir visuomenės poreikius, verslas mažai naudojami mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros rezultatais.

19. Apskritai Lietuvos verslo aplinka vertinama palankiai, tačiau ją veikia nuolat besikeičiančios išorinės aplinkos ir šalies vidaus sąlygos (teisinės, politinės, socialinės, ekonominės). Auga ES teisės aktų reikalavimai aplinkos, kokybės ir kitoms sritims. Viena vertus, tuo siekiama naudoti aplinkai ir vartotojams, kita vertus, tai didina verslo kaštus. Smulkiajam ir vidutiniam verslui aktuali viešųjų paslaugų verslui infrastruktūra (verslo informaciniai centrai, verslo inkubatoriai, mokslo ir technologijų parkai, inovacijų centrai ir kt.) iš dalies yra sukurta, bet daugelis jos įstaigų išgyvena ankstyvąjį plėtros etapą. Europos bei kitų pasaulio valstybių ekonomikos, kurioms būdingas aukštas konkurencingumo bei produktyvumo lygis, tiesiogiai remia įmonių inovacijas naujų procesų ir produktų srityje.

20. Visuomenės gerovė priklauso ir nuo ūkio augimo rezultatų sklaidos – paskirstymo – visuose visuomenės sluoksniuose. Tiek augimo, tiek paskirstymo srityje susiduriame su kliūtimis. Lietuva ne tik ekonomiškai vis dar gerokai atsilieka nuo ES vidurkio, bet ir turimi nedideli ištekliai visuomenėje paskirstomi labai netolygiai – esama didelės nelygybės pajamų, materialių gyvenimo sąlygų (ypač lyginant kaimą ir miestą), sveikatos, gero išsilavinimo ir kultūros prieinamumo srityse. Socialinių bei sveikatos problemų gausa irgi liudija esant didelę nelygybę visuomenėje, o nelygybės problemoms spręsti mokslinių tyrimų Lietuvoje nepakanka. Viešajame diskurse ir net akademinėje bendruomenėje lygybė dažnai priešinama ekonominiam augimui ir laisvei, nors vis daugėja įrodymų, kad tvarų ekonominį augimą pasiekia šalys, kuriose nesama didelės pajamų nelygybės, o pačios nelygybės mažinimas ne riboja, bet skatina ekonominį augimą.

21. Lietuvoje vis dar vengiama net akademiškai svarstyti visuomenės klasinio susiskirstymo ir lygybės klausimą, nors nuo XX a. išsivysčiusiose visuomenėse pagrindinis dėmesys teikiamas socialinei lygybei, t. y. lygioms gyvenimo galimybėms išsilavinimo, profesinės veiklos, socialinių paslaugų, vartojimo ir kitose srityse. Lietuvai grįžus į demokratinių šalių bendriją ir ekonomiškai integruojantis į ES bei kitas pasaulio rinkas, atėjo laikas daugiau dėmesio skirti ir socialinei integracijai, t. y. spartinti gyventojų gerovės augimą, derinant ekonomines paskatas ir socialinį teisingumą.

22. Sumanaus augimo ir gerovės plėtros tyrimus lemia globalūs socialiniai, ekonominiai, aplinkos pokyčių iššūkiai, kuriems įveikti būtina siekti sumanaus ekonomikos augimo, užtikrinant visuomenės gerovę. Prieštaringi reiškiniai Lietuvos ekonomikoje siejami su tradicinių sektorių (sudaro didžiąją Lietuvos ekonomikos struktūros dalį) sukuriama maža pridėtine verte, žemu darbo

produktyvumu bei lėtėjančiu jo augimu. Tradiciniams ekonomikos augimo šaltiniams senkant, inovacijos tampa pagrindiniu ilgalaikės ekonomikos plėtros veiksnium. Nors inovacijų ir verslumo būklei tirti, politikos formavimo sprendimams pagrįsti, finansuoti ir skatinti Lietuvoje sukurta sudėtinga institucinė infrastruktūra, ji nepakankamai efektyvi. Trūksta Lietuvos mokslininkų tyrimų, susijusių su šiuolaikinės visuomenės bei ekonomikos iššūkiais (visuomenės senėjimu, struktūriniu nedarbu, socialine atskirtimi, ekonomikos konkurencingumo mažėjimu) bei verslumo ir inovacijų vaidmeniu juos įveikiant, nagrinėjančių šių iššūkių poveikį socialinės gerovės, gerovės visuomenės ir gerovės ekonomikos paradigmu kaitai. Lietuvoje trūksta inovacijų, verslumo ir kūrybiškumo visose visuomenės gyvenimo bei ekonomikos srityse raiškos kompleksinių tyrimų, mokslinių įžvalgų apie darbo jėgos dalyvavimą žiniomis ir inovacijomis grindžiamoje kūrybingoje ekonomikoje.

23. Nors sumanaus augimo ir konkurencingumo tyrimus Lietuvoje kiek paspartino Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. liepos 9 d. įsakymu Nr. V-1104 patvirtinta ilgalaikė institucinė 2012–2014 metų ekonomikos mokslinių tyrimų programa „Lietuvos ekonomikos ilgalaikio konkurencingumo iššūkiai“, jos spęsti uždaviniai gana riboti: tirta naujų augančių pasaulio ekonomikos centrų konkurencinė grėsmė tradicinėmis technologijomis grindžiamai gamybai Lietuvoje, aukštųjų technologijų ir inovacijų plitimo ūkyje sąveika su verslo aplinka, natūralių monopolijų ir galimų oligopolijų karteliniai susitarimai, žmogiškojo kapitalo, darbo išteklių struktūriniai pokyčiai, darbo paklausos ir pasiūlos lankstumas ūkio sektoriuose ir profesijose. Vis dar labai trūksta tyrimų, kurie kompleksiskai įvertintų gerovės institucijų (socialinės apsaugos, sveikatos apsaugos, darbo rinkos politikos, būsto politikos, švietimo sistemos) veiklą ir įtaką šalies ekonomikai, gyventojų požiūriui į socialinį teisingumą ir perskirstomąją lygybę, demokratijos bei pilietinės visuomenės raidai, politiniams prioritetams bei šalies valdančio elito nuostatomis socialinio teisingumo atžvilgiu.

24. Per daugiau nei dvidešimt atkurtos nepriklausomybės metų Lietuvoje įvyko daug institucinių pokyčių, kuriuos galima sieti su demokratizacija ir europeizacija. Šiuolaikinės visuomenės raidai itin didelį poveikį daro piliečių dalyvavimas bendruomenių gyvenime ir vietos savivaldoje, šalies gyventojų pilietinis aktyvumas (arba visuomenės narių įsitraukimo į viešąjį gyvenimą lygis), o vietos bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų dalyvavimas, tvarkant viešuosius reikalus, Lietuvoje yra nepakankamas. Pasitikėjimo politinėmis ir valstybės institucijomis bei socialinio pasitikėjimo rodikliai Lietuvoje yra vieni žemiausių Europoje. Pilietinės visuomenės tyrimų (politinio ir pilietinio dalyvavimo, politinių nuostatų) rezultatai rodo, kad turimas politinis ir pilietinis potencialas nėra išnaudojamas ir akumuliuojamas dėl netinkamai veikiančių valstybės institucijų. Visuomeniškai itin pasyvus yra jaunimas, o pakankamai didelė visuomenės dalis stokoja tapatybės su Lietuvos valstybe.

25. Socialinių interesų ir tikslų lygmenyje visuomenės grupės dažnai yra gerokai susipriešinusios, o viešojoje erdvėje nepakanka atvirumo ir tolerancijos kitaip mąstančiam, pagarbos kuriančiam asmeniui, solidarumui. Nors be socialinių interesų, tikslų ir sprendimų derinimo neįmanomas darnus šalies vystymasis ir socialinė gerovė, bet socialinis teisingumas, solidarumas, bendruomeniškumas, lygios galimybės ir socialinė santalka šiuolaikinėje Lietuvoje per mažai analizuojami moksliskai.

26. Viešojo valdymo srityje tarp svarbiausių problemų yra nepakankamas viešųjų įstaigų veiklos atvirumas ir skaidrumas, nepakankamas piliečių įtraukimas į valstybės valdymą, korupcijos išplitimas, neskaidrūs sprendimai ir ne visada efektyvus teisingumo vykdymas, menka sprendimų orientacija į rezultatus, viešojo sektoriaus organizacijų vadovų lyderystės ir atsakomybės trūkumas, nepakankama viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas. Pagal valdžios efektyvumo rodiklius Lietuva yra atsilieikanti ES valstybė. Svarbiausių viešųjų paslaugų (sveikatos apsaugos, švietimo, socialinės apsaugos) kokybę Lietuvos piliečiai vertina nepalankiai. Viešajam valdymui būtina, kad sprendimai būtų priimami, kuo geriau sutarus, pagrįstai, t. y. kad jie būtų grindžiami įrodymais ir įgyvendinami kuo mažesnėmis sąnaudomis, įvertinant *ex ante* ir *ex post* jų poveikį visuomenei ir valstybei.

27. Ateities Lietuvos visuomenės gyvenimo kokybė priklausys ir nuo šalies gebėjimo pertvarkyti socialinę ir ekonominę struktūrą, ją adaptuojant vidaus bei globaliesiems iššūkiams. Esminė šių adaptacijos procesų sėkmės sąlyga – sumani valdymo sistema, kuri bendrų tikslų siekiantiems individams, grupėms ir organizacijoms leistų veikti kartu. Sparčiai kintant aplinkai, tradiciniai valstybės valdymo modeliai nebetinka spręsti labai kompleksiškas visuomenės problemas (visuomenės senėjimo, mažėjančio gimstamumo, intensyvios migracijos, vertybių ir elgsenos pokyčių, ekonomikos restruktūrizacijos, globalaus ekonominių veiklų perkėlimo, urbanizacijos ir kitas), būtina veikti proaktyviai, operatyviai priimti sprendimus, užtikrinti būtinus išteklius, formuoti situacijai adekvačias ir sumanias valdymo struktūras, kurios veiktų atvirai ir išlaikydamos demokratinės visuomenės vertybes.

28. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. V-2334 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ patvirtinta Nacionalinė mokslo programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ (toliau – SIN programa), kuri buvo įgyvendinama 2010–2014 metais, sudarė galimybes sistemiškai tirti Lietuvos visuomenėje vykstančius socialinius procesus, keliančius pavojų nacionaliniam saugumui. SIN programoje atlikti kompleksiniai tyrimai iš dalies siejasi ir su gerovės visuomenės tyrimais, bet SIN programoje visuomenės gerovės klausimai buvo tirti vidinių grėsmių požiūriu.

29. Sumanios politikos ir valdymo problemoms tirti daug dėmesio skiriama tiek pasaulyje, tiek Lietuvoje. Pasaulyje atliekami tarptautiniai palyginamieji tyrimai, tačiau Lietuvoje tyrimai dažnai yra vienkartiniai ir fragmentiški. Tęstiniai tyrimai dažnai esti siauros tematikos. Lietuvoje daugiausia dėmesio tenka šioms tyrimų temoms: valstybės tarnybos įvaizdis ir organizacinė elgsena, valstybės tarnautojų vadybinės ir lyderystės kompetencijos, elektroninių paslaugų teikimas ir jų kokybė, viešojo valdymo reformų pasekmės, demokratijos funkcionavimas Lietuvoje, kokybiškų viešų diskusijų prielaidos ir veiksniai, demokratijos įgyvendinimo galimybės ir prielaidos, ES šalių narių piliečių rinkimų elgsena, šiuolaikinės Lietuvos valstybės ir politinės bendruomenės kaitos tendencijos, svarbiausių politinių institucijų pokyčiai. Lietuvos mokslininkai dalyvauja įvairiuose palyginamuosiuose tarptautiniuose tyrimuose ir yra pasiekę svarių rezultatų, atliekant ilgalaikę socialinių ir politinių problemų stebėseną Lietuvoje ir įgyvendinant Tarptautinę socialinio tyrimo programą ir Europos socialinį tyrimą.

30. Sumanaus ir gero valdymo kompleksiniai ir palyginamieji tyrimai vis dar fragmentiški. Lietuvos mokslininkų atliekami politinių institucijų tyrimai dažniausiai apsiriboja problemos identifikavimu ir orientacija į praeitį (istoriją), bet mažai siejasi su įvairialype problemos priežasčių analize ir sprendimų siūlymu. Dėl to viešosios valdžios vykdytos ir tebevykdomos reformos dažnai tėra instituciniai moksliskai nepagrįsti eksperimentai. Ypač trūksta kompleksškų viešosios politikos vertinimo darbų bei viešosios politikos sprendimų sėkmės ir nesėkmės priežasčių analizės, kuri atskleistų, kokių prielaidų reikia sėkmingam politinio ir pilietinio bendradarbiavimo problemų sprendimui. Politinės kultūros plačiaja prasme tyrimai rodo, kad piliečių santykis su valstybe ir politika yra svarbus veiksnys, lemiantis sėkmingą politinių institucijų veikimą. Lietuvoje atliekami politinės kultūros tyrimai dažniausiai apsiriboja koreliacijų su tam tikromis socialinėmis ir demografinėmis savybėmis paieškomis.

31. Tarptautiniame ir valstybės vidaus lygmenyje vykstantys procesai yra glaudžiai susiję. Tarptautinės aplinkos pokyčiai ne tik kelia grėsmę, bet ir suteikia naujų galimybių valstybėms, siekiančioms užtikrinti savo visuomenių gerovę. Lietuvoje atliekami tyrimai dažniausiai koncentruojasi į grėsmių saugumui ir jų prevencijos galimybių analizę. Trūksta išsamesnių tarptautinės aplinkos tyrimų, viešojo valdymo bei pilietinės visuomenės tyrimų integracijos. Tokia integracija yra būtina, siekiant stiprinti valstybės gebėjimus laiku ir tinkamai reaguoti į tarptautinės aplinkos pokyčius.

32. „Gerovės visuomenės“ sąvoka yra laikoma alternatyva „gerovės valstybei“, kuri suprantama kaip valstybės įsipareigojimas garantuoti kiekvienam orų pragyvenimą. Jis suteikiamas ne kaip labdara, o kaip socialinė teisė – per socialinę apsaugą, socialines paslaugas, darbo rinkos ir būsto politiką, švietimą ir sveikatos apsaugą. Gerovės valstybe vadinama šiuolaikinė valstybė, kuri yra įsipareigojusi apsaugoti savo piliečius nuo laisvos rinkos rizikų, kylančių dėl nedarbo, vyresnio

amžiaus ar negalios, ir taip jiems suteikti ekonominį saugumą. Valstybės įsipareigojimų savo piliečiams ir socialinės apsaugos priemonių visuma sudaro gerovės valstybės branduolį.

33. XX a. pabaigoje socialinių mokslų tyrėjai ir politikos ekspertai atkreipė dėmesį į tai, kad, sulėtėjus kapitalizmo augimui, gerovės valstybė išgyvena krizę – augančios investicijos į gerovę beveik nebemažina socialinės atskirties ir skurdo. Gerovės visuomenė yra vienas iš atsakų į gerovės valstybės krizę. Gerovės visuomenės teoretikai pabrėžia gerovės sistemos decentralizavimą, kitų, ne tik valstybinių institucijų (asociacijų, vietos bendruomenių ir pan.) įsitraukimą į gerovės kūrimą. Pereinant nuo gerovės valstybės prie gerovės visuomenės, nuo etatistinės ir modernistinės gerovės sampratos pereinama prie labiau individualistinės gerovės sampratos: gerovės kūrime žmonės dalyvauja ne tik kaip valstybės piliečiai, bet ir kaip aktyvūs visuomenės nariai. Gerovės visuomenėje iniciatyvą, kuriant socialinę gerovę, iš valstybės perima piliečių visuomenė. Šie pokyčiai sukuria naujas problemas, kurias reikia išsamiai tirti.

34. Gerovės valstybės sampratą papildantis gerovės visuomenės požiūris kelia naujų iššūkių socialinei teorijai ir praktikai, todėl tolesni gerovės valstybės tyrimai turėtų būti papildyti problematika, susijusia su gerovės visuomenės dedamosiomis (gerovės sistemos decentralizavimu, visuomeninių organizacijų įtraukimu į gerovės sistemą, pačių piliečių aktyvesniu dalyvavimu, organizuojant gerovės sistemą, socialinio kapitalo ir socialinių tinklų vaidmeniu, kuriant gerovės sistemą, ir pan.).

35. Ėjimą nuo tradicinės gerovės valstybės gerovės visuomenės link žymi reikšmingi pokyčiai: auga socialinių paslaugų rinkos vaidmuo, įsigali socialinių investicijų požiūris, keičiantis socialinės globos diskursą, didėja pilietinės visuomenės vaidmuo, auga socialinės apsaugos taiklumo ir vietos strategijų svarba, didėja neformalių bendruomenių ir socialinių tinklų reikšmė, auga pasitikėjimo santykių ir socialinio kapitalo vaidmuo.

36. Siekiant spartesnio gyventojų gerovės augimo, negalima kliautis vien ekonomine plėtra, kurios ilgalaikės prognozės Lietuvai yra nuosaikiai palankios. Būtina atkreipti dėmesį į ES šalyse vis labiau vertinamą socialinių investicijų veiksnį, o ekonominę ir socialinę raidą laikyti ne tik susijusiomis, bet ir viena kitą skatinančiomis.

37. Gerovės visuomenės formavimąsi galima užtikrinti, tik sukūrus darnias sąveikas tarp individo, visuomenės, valstybės, ekonominės ir socialinės plėtros. Gerovės visuomenės kūrimą turi skatinti duomenimis ir įrodymais pagrįsti kompleksiški daugiakrypčiai, daugiadiscipliniai, tarpdisciplininiai ir palyginamieji moksliniai tyrimai, kurie padės spręsti šalies ir visuomenės raidai strategiškai svarbias problemas ir kurių pagrindu ir vadovaujantis Lietuvos žmonių gerovės, saugumo ir socialinio sugyvenimo interesais bus parengti Lietuvoje vykstančių socialinių, ekonominių, politinių ir kitokių procesų pažinimo bei jų galimo valdymo socialiniai ekonominiai, organizaciniai, teisiniai modeliai.

III SKYRIUS

PROGRAMOS TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS

38. Programos tikslas – kompleksiskai išanalizuoti gerovės visuomenės Lietuvoje plėtros prielaidas, veiksnius, tendencijas, jos raidos galimybes bei trikdžius, padėti valstybės institucijoms parengti strateginių sprendimų ir rekomendacijų gerovės visuomenei plėtoti.

39. Programos uždaviniai:

39.1. pagrįsti moksliniais tyrimais saugios, sveikos ir įtraukios visuomenės vystymąsi Lietuvoje, išanalizuojant visuomenės struktūrą (stratifikaciją), vertybes, nuostatas ir elgsenos kaitą, socialinį, tautinį ir religinį tapatumą, emigracijos ir reemigracijos veiksnius, socialinę nelygybę ir socialinę atskirtį, sveikatos, socialinius, ekonominius ir kitus gyvenimo kokybei svarbius veiksnius, socialinę pagalbą tobulinančias socialines investicijas, sveikatos apsaugos ir paslaugų sistemą, kitų (ne tik sveikatos ir teisėsaugos) sektorių įsitraukimą į sveikos ir saugios visuomenės formavimo procesus;

39.2. prognozuoti ir pagrįsti šalies sumanų augimą ir gerovės plėtrą, išanalizuojant politinius, ekonominius ir socialinius, taip pat teritorinės (regioninės) diferenciacijos veiksnius,

gerovės sistemos ir šalies ekonominės plėtros sąveikas, parengiant verslumo bei inovacijų ekosistemos studijų, kuriose bus pateikta siūlymų ir rekomendacijų naujoms paslaugoms, rinkų plėtrai, socialinių idėjų kūrimui bei jų diegimui viešajame sektoriuje ir versle pagrįsti, įvertinta gerovės institucijų – socialinės ir sveikatos apsaugos, darbo rinkos ir būsto politikų, švietimo sistemos – veikla ir jų įtaka šalies ekonomikai, demokratijos bei pilietinės visuomenės raidai, politiniams prioritetams ir šalies valdančiojo elito nuostatoms;

39.3. pagrįsti moksliniais tyrimais atsakingą ir gerą valdymą, išanalizuojant šalies politinę ir valdymo sistemas kaip gerovės visuomenės plėtros priemones, politikos įgyvendinimo gebėjimus, kolektyvinio veiksmo problemas, europietišką Lietuvos tapatybę ir parengiant siūlymų ir rekomendacijų dėl atsakingos ir atviros viešosios politikos, viešųjų paslaugų kokybės gerinimo, piliečių ir visuomenės dalyvavimo viešajame valdyje bei teisinės sistemos stiprinimo.

40. Programos 39.1 papunktyje nurodytam uždaviniui išspręsti numatomos penkios priemonės:

40.1. įvairių visuomenės grupių socialinės bei psichologinės gyvenimo kokybės, pagrindinių psichikos sveikatos problemų (agresijos, smurto, savižudybių, alkoholio vartojimo ir kitų), sveikos gyvensenos pasirinkimo, darnaus sveikatos sistemos vystymo, šiuolaikinių technologijų panaudojimo visuomenei įtraukti į sveikos gyvensenos ugdymą ir ligų prevenciją tyrimai;

40.2. Lietuvos visuomenės struktūros (stratifikacijos), vertybių, nuostatų ir elgsenos kaitos, socialinio, tautinio ir religinio tapatumo, gyventojų požiūrių į socialinį teisingumą ir perskirstomąją lygybę, demokratijos bei pilietinės visuomenės raidą, gyventojų sveikatos bei saugumo tyrimai;

40.3. demografinių pokyčių, migracijos, socialinės, ekonominės struktūros kaitos, socialinių investicijų, socialinių, ekonominių, kultūros, sveikatos, švietimo ir mokslo veiksnių ir netolygumų bei galimybių juos mažinti globalizacijos ir ekonominės raidos nestabilumo sąlygomis tyrimai;

40.4. visuomenės nelygybių, socialinio ir regioninio vystymosi netolygumo, kaimo ir miesto skirtumų, socialinio teisingumo, šalies gyventojų užimtumo ir darbo rinkos struktūros bei raidos, darbo motyvacijos didinimo ir nedarbo mažinimo galimybių, kokybiško užimtumo, socialinės ir kultūrinės įtraukties, socialinės sanglaudos, naujų gerovės poreikių, lygių galimybių tyrimai;

40.5. baudžiamosios ir administracinės justicijos, teisės pažeidimų raiškos, daromos žalos, prižasčių ir prevencijos galimybių, tarptautinių, nacionalinių ir vietinių nusikalstamumo prevencijos programų ir priemonių veiksmingumo, asmenų saugumo jausmo ir jo didinimo galimybių bei grėsmių (bioetinių, privataus gyvenimo ribojimo, manipuliavimo visuomene, pasitelkiant socialines technologijas) žmogaus saugumui ir teisėms tyrimai.

41. Programos 39.2 papunktyje nurodytam uždaviniui išspręsti numatomos penkios priemonės:

41.1. institucinių, politinių, technologinių, energetinių, ekonominių, regioninių ir socialinių veiksnių derinimo bei efektyvaus išteklių panaudojimo, kuriant visuomenės gerovę, užtikrinant viešąjį interesą, formuojant ekonomikos politiką ir priimant sprendimus, atsižvelgus į skirtingas interesų grupes, gerovės sistemos pokyčių Lietuvoje ir jų poveikio sumanios visuomenės ugdymui tyrimai;

41.2. gyventojų socialinį ir ekonominį aktyvumą lemiančių veiksnių poveikio gyventojų užimtumui ir demografini elgsenai bei gyventojų subjektyvios gyvenimo kokybės ir gerovės vertinimo, šalies gyventojų dalyvavimo ekonominiame gyvenime tyrimai;

41.3. socialinių, ekonominių santykių, teisingumo, socialinių išmokų ir paslaugų, socialinių investicijų ir socialinių programų poveikio, šalies ūkio raidos įtakos gyventojų pajamų ir gyvenimo sąlygoms, gerovės institucijų – socialinės ir sveikatos apsaugos, darbo rinkos, švietimo ir kitų – veiklos, valstybės perskirstomų gerovės priemonių ir jų poveikio gerovės visuomenės formavimuisi tyrimai;

41.4. verslumo bei inovacijų ekosistemos vystymąsi veikiančių politinių, socialinių, kultūrinių, mokslo ir verslo santykių, darbo rinkos veiksnių, tinklinių ryšių formavimosi sąlygų, finansavimo bei infrastruktūros, verslo įmonių steigimo, jų augimo prielaidų ir finansavimo modelių taikymo, integracijos į globaliąsias rinkas, naujų rinkų įtakos gerovės visuomenės vystymuisi tyrimai;

41.5. verslo išorinės (teisinės, ekonominės, socialinės, politinės, gamtinės ir kitokios) aplinkos, valstybės pajėgumo užtikrinti lygias konkurencines sąlygas, institucinių ir veiklos kliūčių plėtoti verslo socialinį atsakingumą, socialines inovacijas, socialinės verslininkystės, verslumo skirtumų ir jo skatinimo Lietuvoje, verslo emigracijos veiksnių ir padarinių, ekonominių, socialinių, miesto ir kaimo, aplinkosaugos veiksnių įtakos sumanių įmonių veiklai, ekologinio, biologinio ir žaliojo verslumo bei vartojimo plėtros, inovacijoms reikalingų gebėjimų, verslių individų ugdymo bei karjeros valdymo (individų, organizacijos ir valstybės lygmeniu), inovacijų finansavimo modelių, finansų prieinamumo, jų šaltinių ir strategijų tyrimai.

42. Programos 39.3 papunktyje nurodytam uždaviniui išspręsti numatomos penkios priemonės:

42.1. pilietinės visuomenės ir bendruomenių, pilietinės ir politinės kultūros, politinių nuostatų ir vertybių, piliečių ir valstybės santykio, piliečių ir nevyriausybinų organizacijų dalyvavimo viešajame valdyme ir jų sąsajų su gerovės visuomene tyrimai;

42.2. demokratinių politinių institucijų kaitos, teritorinio valdymo, regioninės ir vietos valdžios, viešojo valdymo modernizavimo, naujų gero valdymo modelių ir atviros valdžios, viešojo valdymo poveikio (politikos įgyvendinimo), viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų kokybės bei jų prieinamumo, viešojo administravimo gebėjimų, nevyriausybinių sektoriaus ir vietos savivaldos plėtros palyginamieji tyrimai;

42.3. teisinės sistemos, užtikrinant teisingumą ir socialinį sugyvenimą, veiksmingumo, jos kokybės, nepriklausomumo ir efektyvumo viešajame valdyme tyrimai;

42.4. tarptautinės aplinkos pokyčių ir su jais susijusių naujų rizikų ir iššūkių nacionaliniam saugumui, ypač informaciniam saugumui, Lietuvos visuomenės nuostatų tarptautinės politikos ir Lietuvos užsienio politikos atžvilgiu, visuomenės gebėjimų dalyvauti, formuluojant ir ginant Lietuvos nacionalinius interesus vidaus ir tarptautinėje erdvėje, draugiškų santykių su kaimyninėmis šalimis skatinimo būdų tyrimai;

42.5. šalies politinės ir valdymo sistemų kaip gerovės visuomenės plėtros priemonių tyrimai.

IV SKYRIUS

NUMATOMI REZULTATAI, JŲ VERTINIMO KRITERIJAI IR PANAUDOJIMO GALIMYBĖS

43. Įgyvendinus Programą, atsižvelgiant į jos uždavinius, bus:

43.1. parengti ir įgyvendinti gerovės visuomenės Lietuvoje plėtros prielaidų, veiksnių, tendencijų mokslinių tyrimų projektai, pagrįsti naujausiomis Lietuvos ir pasaulio mokslininkų patirtimis ir žiniomis (bus parengta ir įgyvendinta ne mažiau kaip 35 tyrimų projektai);

43.2. parengti ir paskelbti Programos aprėpiamų mokslinių tyrimų sričių mokslo straipsniai, mokslo monografijos bei sintetiniai veikalai (ne mažiau kaip 15 mokslo monografių ir sintetinių veikalų, ne mažiau kaip 75 mokslo straipsniai, iš kurių 25 – tarptautiniuose, turinčiuose citavimo indeksą mokslo leidiniuose);

43.3. gauta naujų duomenų ir sukurta moksliniais tyrimais pagrįstų rekomendacijų dėl gerovės visuomenės vystymo Lietuvoje (ne mažiau kaip 25 moksliniais tyrimais pagrįstos rekomendacijos);

43.4. vykdoma Programos mokslinių tyrimų ir jų rezultatų sklaida mokslo bendruomenėje (bus surengta ne mažiau kaip 50 nacionalinių ir tarptautinių mokslinių renginių Programos mokslinių tyrimų temomis);

43.5. plėtojama informacinė infrastruktūra tolesniems gerovės visuomenės tyrimams (bus sukurta ne mažiau kaip 10 duomenų bazių);

43.6. parengta moksliniais tyrimais pagrįstų ekspertinių rekomendacijų valstybės valdymo institucijoms (bus pateikta ne mažiau kaip 25 rekomendacijos valstybės valdymo institucijoms).

44. Svarbiausi Programos rezultatų vertinimo kriterijai yra tyrimų rezultatų reikšmingumas, naujumas, patikimumas, reprezentatyvumas, tarptautiškumas, tyrimų rezultatų sklaida valstybės valdymo institucijoms ir visuomenei. Taip pat bus įvertinti kokybiniai mokslinių

tyrimų aspektai: mokslinis ir metodinis inovatyvumas bei rezultatų (taip pat duomenų) patikimumas, pritaikomumas ir prieinamumas tarptautiniu kontekstu, rezultatų sąsajos su esamomis žiniomis. Programos mokslinių tyrimų rezultatus vertina ekspertai.

45. Programos rezultatai vertinami, baigus ją įgyvendinti. Programos uždavinių įgyvendinimo vertinimo rodikliai yra:

45.1. mokslinių tyrimų projektų, parengtų ir įgyvendintų, vykdančią Programą, skaičius;

45.2. parengtų ir paskelbtų svarbiausių Programos aprėpiamų mokslinių tyrimų sričių mokslo straipsnių, mokslo monografijų ir sintetinių veikalų skaičius;

45.3. sukurtų duomenų bazių skaičius;

45.4. atliktus mokslinius tyrimus apibendrinančių nacionalinių ir tarptautinių mokslinių renginių skaičius;

45.5. Programos aprėpiamų mokslinių tyrimų sričių metodikų skaičius;

45.6. Programos aprėpiamų moksliniais tyrimais pagrįstų rekomendacijų valstybės valdymo institucijoms skaičius.

46. Programos įgyvendinimo metu sukaupta informacija leis:

46.1. mokslinių tyrimų rezultatų pagrindu formuluoti gerovės visuomenės vystymo strategiją ir politikas;

46.2. pateikti mokslinių tyrimų rezultatais grįstų rekomendacijų, padėsiančių sparčiau ir veiksmingiau įgyvendinti saugios, sveikos ir įtraukiančios visuomenės, socialinės gerovės, verslumo ir inovacijų, sumanaus augimo ir kokybiškesnio viešojo valdymo tikslus;

46.3. geriau atlikti gerovės politikos stebėseną ir įgyvendinimą;

46.4. plėtoti kokybiškus ir į problemas orientuotus Programos aprėpiamų mokslinių tyrimų sričių mokslinius tyrimus;

46.5. sustiprinti tarptautinį Lietuvos mokslininkų ir kitų tyrėjų bendradarbiavimą;

46.6. plėtoti moksliniais tyrimais pagrįstas studijas Lietuvos universitetuose.

47. Įgyvendinant Programą, bus ugdomi kvalifikuoti socialinių mokslų specialistai.

Patrauklesnės taps doktorantūros studijos, daugės galimybių į Lietuvą grįžtantiems užsienyje mokslus baigusiems ir tyrimų patirties įgijusiems mokslininkams.

V SKYRIUS

PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS, STEBĖSENA IR ATSKAITOMYBĖ

48. Programą administruoja Lietuvos mokslo taryba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintais Nacionalinių mokslo programų nuostatais ir pačios patvirtintu Nacionalinių mokslo programų rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašu (toliau – Aprašas), suderintu su Švietimo ir mokslo ministerija.

49. Lietuvos mokslo taryba vykdo Programos įgyvendinimo stebėseną: kasmet apibendrina Programos projektų rezultatus ir jų pagrindu parengia Programos tarpinę bei baigiamąją ataskaitas, skelbia jas savo svetainėje, organizuoja šių ataskaitų vertinimą ir viešą svarstymą.

50. Programos tarpinis vertinimas vykdomas, Lietuvos mokslo tarybai įvertinant Programos vykdymo grupės pateiktą Programos tarpinę ataskaitą, kuri teikiama po 3 Programos vykdymo metų. Įvertinusi Programos ataskaitą, Lietuvos mokslo taryba gali Švietimo ir mokslo ministerijai siūlyti tikslinti Programą arba, jeigu Programa įgyvendinama nepatenkinamai arba jai įgyvendinti skiriamas nepakankamas finansavimas, siūlyti nutraukti Programos vykdymą anksčiau, nei numatyta.

51. Programos ataskaitos su jose nurodytais Programos projektų įgyvendinimo rezultatais bei gautomis išvadomis ar rekomendacijomis teikiamos suinteresuotoms ministerijoms ir kitoms institucijoms, viešinamos, organizuojant renginius, skelbiant rezultatus žiniasklaidoje ir kitais informavimo būdais.

VI SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

52. Programa finansuojama, atsižvelgiant į valstybės finansines galimybes, iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų, skirtų Lietuvos mokslo tarybai, ir kitų teisėtų finansavimo šaltinių. Numatomas Programos uždavinių ir priemonių įgyvendinimo laikotarpis – 2015–2020 metai. Preliminarus lėšų poreikis Programos uždaviniams ir priemonėms 2015–2017 metams pateiktas Programos priede. Švietimo ir mokslo ministras, išnagrinėjęs Programos tarpinės ataskaitos rezultatus, numato lėšų poreikį Programai vykdyti 2018–2020 metams.

53. Atsižvelgusi į projektų konkursams pateiktų paraiškų skaičių, Lietuvos mokslo taryba gali perskirstyti lėšas Programos uždaviniams įgyvendinti.

54. Programos įgyvendinimas užbaigiamas, kai Lietuvos mokslo taryba patvirtina Programos baigiamąją ataskaitą.
